

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. Проаналізовано механізми впровадження європейського досвіду місцевого самоврядування. З'ясовано й обґрунтовано необхідність визначення законом України власних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків.

Аннотация. Проанализированы механизмы внедрения европейского опыта местного самоуправления. Выяснено и обосновано необходимость определения Законом Украины собственных полномочий органов местного самоуправления в сфере международных связей.

Annotation. The mechanisms of implementing European experience in local government are analyzed. The necessity of determining own authorities of local governments in the sphere of international relations directly by the Law of Ukraine is ascertained and proved.

Ключові слова: держава, зовнішня політика, міжнародна діяльність, місцеве самоврядування.

Демократизація державного та суспільного життя в умовах незалежної держави України супроводжується процесами становлення і розвитку системи місцевого самоврядування. У зв'язку із входженням України у світову спільноту держав на правах суверенної рівності, проголошенням стратегічного курсу на європейську інтеграцію значення міжнародного співробітництва місцевих влад значно зростає.

Питанням співробітництва місцевих влад у контексті здійснення ними зовнішніх функцій держави, а також вивчення конкретних організаційно-правових форм міжнародного співробітництва міських рад та управлінським аспектам цієї діяльності присвячені роботи таких вчених, як: М. Баймуратов [1], Т. Непомнящий, М. Песляк [2] та ін.

Зазначимо, що місцеве самоврядування – це одна з основ справді демократичної держави, специфічна форма народовладдя, закріплена у законодавстві, право і реальна можливість жителів сіл, селищ, міст (територіальних спільнот, громад) самостійно вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції і законів держави. Саме в наданні "місцевому суспільству" права самому знати свої суспільні інтереси міститься джерело виникнення, становлення та реалізації об'єктивного інтересу до міжнародного співробітництва місцевої влади, який проявляється у формуванні мотивацій і компетентності у цій сфері суспільного життя територіальних громад та їх членів.

Але здійснення міжнародних і зовнішньоекономічних зв'язків органами місцевого самоврядування не визначаються власне законом, що викликає труднощі у визначенні співвідношення інтересів держави і територіальних громад у сфері міжнародного міжмуніципального та іншого співробітництва. Безперечно, головним суб'єктом міжнародних відносин є держава. На практиці органи місцевого самоврядування, особливо великих міст, беруть активну участь у міжнародному співробітництві як через встановлення прямих міжмуніципальних зарубіжних зв'язків, так і в рамках міжнародних неурядових організацій. Таким чином, на думку Баймуратова М. О. [1, с. 127], основним критерієм формування компетенції місцевих рад у галузі міжнародного співробітництва є реалізація зовнішньополітичної програми суверенної держави у сфері міжнародного гуманітарного співробітництва і встановлення зв'язків між органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями, суб'єктами господарювання і мешканцями міст та інших адміністративно-територіальних одиниць.

Як стверджує зазначений вчений [1, с. 22], здійснюючи міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки, органи місцевого самоврядування стають важливим чинником успішної реалізації зовнішньої політики держави, сприяють виконанню державних функцій у сфері міжнародної політики. Крім того, участь органів місцевого самоврядування у міжнародному співробітництві сприяє становленню якісно нової суспільної свідомості територіальних громад та їх членів, нової системи цінностей, яка заснована на подоланні стереотипів, що склалися ще за радянських часів, космополітизації та глобальному загальнолюдському підході.

Вивчаючи зарубіжний досвід місцевого самоврядування, слід ураховувати, що воно існує в досить різних за ступенем демократії країнах, перші з яких називаються країнами класичної демократії (Великобританія, Франція, Німеччина та ін.), другі – новодемократичними (Литва, Польща, Чехія, Угорщина, Болгарія тощо), а треті – країнами перехідної демократії (Білорусь, Росія, Грузія). Місцеве самоврядування, попри наявність різних його систем, зокрема в Україні та європейських державах, має спільні риси.

Основи функціонування зарубіжних органів місцевого самоврядування містяться в конституціях зарубіжних країн, регулюються поточним законодавством про місцеве самоврядування. Проте слід зважити на те, що закони не повністю регулюють питання місцевого самоврядування, серед них не визначені повноваження у сфері міжнародного співробітництва.

Перші міжнародні контакти жителів населених пунктів різних країн виникли у 1940 році між містами Фінляндії та Швеції. Під час Другої світової війни таке співробітництво набуло характеру поріднення міст. Таким чином, перші напрями співробітництва органів місцевого самоврядування було розроблено в рамках двосторонніх зв'язків із зарубіжними містами. Велику роль у міжнародному співробітництві міст світу відіграють міжнародні неурядові організації, такі, як: Міжнародна спілка місцевої влади, Рада Європи, Конгрес місцевих і регіональних влад Європи та

місті Екс-ле-Бен (Франція), де відбувся організаційний конгрес Всесвітньої федерації споріднених міст, яка пізніше дістала назву Всесвітньої федерації об'єднаних і споріднених міст (ВФОМ) – World Federation of United and Twinned Towns (UTO), яка захищає інтереси місцевих і регіональних органів самоврядування понад 100 країн [3, с. 436–437].

Слід зазначити, що міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування зарубіжних країн регулюються як внутрішньодержавним (національним) законодавством цих країн, так і міжнародним публічним правом. У радянський період право вступати в міжнародне співробітництво в місцевих радах України було відсутнім [3, с. 435].

На початку реформи організації державної влади і самоврядування на місцях в Україні було прийнято Закон УРСР "Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування" від 07.12.1990 р., який надав місцевим радам усіх рівнів організаційну самостійність. Це забезпечило додаткові можливості активізації місцевих рад у сфері міжнародного співробітництва.

Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування здійснюються також на правовій основі шляхом підписання угод (договорів) про співробітництво (поріднення, партнерство, дружбу, спільну діяльність та ін.), у яких закріплюються основні цілі й організаційно-правові форми такої взаємодії. Незважаючи на те, що такі угоди укладаються між суб'єктами різних держав, вони не є угодами міжнародного характеру, а мають чинність актів локального регулювання [4, с. 439]. Таким чином, в Україні практично сформована профільна міжнародна правосуб'єктність місцевої влади. Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування регулюються внутрішньодержавним (національним) законодавством, міжнародним публічним правом, а також міжнародним приватним правом. Українське законодавство надає місцевим радам права на вступ до різних міжнародних асоціацій та товариств, визначає самоврядні повноваження органів місцевого самоврядування в галузі зовнішньоекономічної діяльності. У той же час національне законодавство прямо не визначає самоврядні повноваження органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків, що викликає певні труднощі в організації та здійсненні цих повноважень на практиці.

Отже, здійснений аналіз нормативно-правової бази міжнародної діяльності органів місцевого самоврядування показав, що, незважаючи на активну міжнародну діяльність органів місцевого самоврядування, особливо великих міст, яким є Харків, здійснення власних повноважень органів місцевого самоврядування у сфері міжнародних зв'язків не визначаються напряму законом, що викликає труднощі у визначенні співвідношення інтересів держави і територіальних громад у сфері міжнародного співробітництва та у формуванні відповідних виконавчих органів. Для подальшої стимуляції розвитку міжнародного співробітництва, сприяння формуванню мотивації до такого співробітництва необхідне більш чітке розмежування функцій і обов'язків держави і місцевого самоврядування у сфері міжнародної діяльності, що можна було б досягти за допомогою внесення до Закону України "Про місцеве самоврядування" [5] статті "Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування", яка б визначала компетенцію і повноваження органів місцевого самоврядування у сфері здійснення співробітництва з органами місцевого самоврядування іноземних держав, відповідно до положень Європейської Хартії про місцеве самоврядування від 15 жовтня 1985 роки, ратифікованої Україною.

У подальшому планується дослідити міжнародне співробітництво Харківської міської ради як одного з найбільш активних органів місцевого самоврядування України в системі міжнародних зв'язків.

Наук. керівн. Кабанець А. Г.

Література: 1. Баймуратов М. О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України : автореф. дис. д-ра юр. наук / Баймуратов М. О. ; Одеський державний ун-т ім. І. Мечнікова. – Одеса, 1996. – 53 с. 2. Непомнящий Т. В дружбе с городами мира / Непомнящий Т., Песляк М.В. – М. : Юридическая литература, 1987. – 368 с. 3. Муніципальне право України / за ред. Погорілка В. Ф., Фризького О. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с. 4. Муніципальне право зарубіжних країн : навч. посібн. : у 2-х Ч. I / за заг. ред. проф. Мартиненка П. Ф. – К. : Знання України, 2005. – 148 с. 5. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.